Johtava asiantuntija
Antti Mäntykoski
Uudenmaan ELY-keskus
11.10.2022

U 76/2022 vp
Asiantuntijalausunto asetuksesta luonnon ennallistamiseksi (sisävedet)

Vesien tilan parantaminen vaatii toimenpiteiden tehostamista

Vesienhoidon tavoitteiden saavuttaminen etenee hitaasti huolimatta valtionhallinnon ja muiden toimijoiden lisääntyneestä panostuksesta vesiensuojeluun. Toimenpiteistä huolimatta hyvää ekologista tavoitetilaa heikommassa tilassa olevien vesimuodostumien määrä ei ole vähentynyt viimeisten vesienhoitokausien aikana. Toisaalta ilmastomuutoksen vaikutukset ovat edelleen vaikeuttaneet vesien hyvän tilan saavuttamista.

Luonnon ennallistaminen tukee vesienhoidon tavoitteiden saavuttamista - ja päinvastoin

Vesistöissä tapahtuvat ennallistamistoimet ovat yleensä samalla myös vesienhoidon toimenpiteitä. Suoraan vesistöihin kohdistuvien toimenpiteiden lisäksi myös vesistöjen valuma-alueella tapahtuvat ennallistamistoimet edistävät usein vesienhoidon tavoitteita. Veden, hiilen ja ravinteiden pidättäminen valuma-alueella on huomattavasti kustannustehokkaampaa kuin niiden poistaminen vesistöistä.

Toisaalta monet vesienhoidon toimenpiteet tukevat ennallistamistavoitteita. Vesienhoitosuunnitelmissa on vuosille 2022-2027 esitetty laajasti eri toimialoja koskevia toimenpiteitä. Vesistöjen kunnostamista, rakentamista ja säännöstelyä koskevia toimenpiteitä on esitetty yhteensä noin 2200 kpl ja niiden vuosikustannus on noin 30 milj. € vuodessa. Kunnostamisen lisäksi myös monet muut valuma-alueella tapahtuvat vesienhoidon toimenpiteet edistävät ennallistamistavoitteita. Esimerkiksi maatalouden kosteikot ja luonnonmukainen peruskuivatus edistävät ennallistamisasetuksen maatalouden ekosysteemejä ja pölyttäjiä koskevia tavoitteita.

Koska toimenpiteet ovat osittain päällekkäisiä vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden kanssa, tulisi kansallinen ennallistamissuunnitelma laatia tiiviissä yhteistyössä vesien- ja merenhoidon suunnittelun kanssa.

Virtavesien esteiden poistaminen

Asetuksen 7 artiklan mukainen virtavesien esteiden poistaminen on yhteneväinen vesienhoidon tavoitteiden kanssa. Esteiden kartoitus ja toimenpiteiden suunnittelu kannattaa tehdä yhdessä vesienhoidon

suunnittelun kanssa. Vesienhoidon suunnittelussa on jo tunnistettu merkittävät vaellusesteet ja esitetty kalankulkua helpottavia toimenpiteitä yhteensä 463 vaellusesteelle. Tämän lisäksi on lukuisa määrä pienemmissä virtavesissä olevia vaellusesteitä (esim. siltarumpuja), joiden poistaminen edistää sekä vesienhoidon että luonnon monimuotoisuuden tavoitteita.

Vaikka tavoitteiden saavuttamisessa on viime vuosina edistytty, edellyttää se edelleen julkista rahoitusta ja lainsäädännön kehittämistä erityisesti vesilain osalta. Virtavesien vaellusesteiden poistamisessa merkittävä osuus on jatkossakin EU-rahoitteisilla hankkeilla.

Rahoitus ja taloudelliset vaikutukset

Valtion lisääntyneellä panostuksella vesien- ja luonnonsuojeluun (mm. Vesiensuojelun tehostamisohjelma, Helmi-ohjelma) on ollut merkittävä vaikutus ympäristön tilaan, mutta myös elinkeinoihin ja yritystoimintaan. Lisääntynyt rahoitus on kasvattanut hanketoimintaa ympäri Suomea ja lisännyt myös suuria ja vaikuttavia EU-rahoitteisia hankkeita, joilla taloudellinen panos on saatu moninkertaistettua.

Kuten valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, arvioidut kustannusvaikutukset ovat epävarmoja ja osin päällekkäisiä jo voimassa olevan sääntelyn toimeenpanon kustannusten kanssa. Vesienhoidon täydentävien toimenpiteiden vuosittaisiksi kustannuksiksi on arvioitu noin 570 milj.€ vuodessa. Kustannuksia kohdistuu sekä julkiselle hallinnolle että toiminnanharjoittajille. On kuitenkin huomioitava, että vain osalle näistä toimenpiteistä on olemassa oleva rahoitus. Taloudellisia vaikutuksia tulisikin vielä tarkastella tarkemmin kansallisesti.

Tämä asiakirja KEHA/12786/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/12786/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Mäntykoski Antti 10.10.2022 08:50

Hyväksyjä Pääkkönen Satu 10.10.2022 09:13